

LO CATALANISTA

Setmanari defensor dels interessos morals y materials de Catalunya

La correspondencia al Director.—Los originals no's tornan

DIRECCIÓ, REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ
Carrer de Colomer, núm. 24.
SABADELL

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

Sabadell	2 rals al mes.
Fora	8 » trimestre
Un número sol.	1 »
Anuncis á preus convencionals.	

QUATRE CARTAS AL PRESIDENT DE LA ASSOCIACIÓ DE PROPAGANDA CATALANISTA.

III

SR. D. ANTONI SUNYOL.

Apreciable amich: Vos deya l' altre dia, quins son, al meu modo de veure, los debers de tot bon propagandista, en la esfera particular ó privada. Avuy desitjo escriurervos quatre mots de lletra sobre 'l de-ber que opino deuen tenir aqueixos propagandistas reunits en asso-ciació, ó sia corporativament.

Abans de tot, devém distingir en tota corporació, com es la nos-tra, dos entitats ben diferents en drets y en debers. Una es la Junta ó Consell, com á autoritat, y l' altra 'l soci com á element.

Aquest últim en general, y dintre las societats que s' estilan no es més que un número integrant de la mateixa ab certas atribucions pero ab quasi cap obligació com no siga la de pagar quotas y guar-dar las reglas de conveniencia y urbanitat ab sos consocis. Però, din-tre la nostra *Associació de propaganda catalanista* prou te altra representació molt mes afalagadora; la de ser un factor obligadíssim en sa bona marxa. Y 's comprén la diferencia á la simple vista: ordi-nariament se considera que una associació prospera quan té molts socis, porque 'n recauda molts diners; donchs la associació nostra prosperará sols mentres los tinga bons, es á dir, mentres tinga ver-daders devots, encara que sian pochs y modestos. Y s' entendrà que un soci dels nostres es de la bona mena quan se consideri tan com-

promés com los de la Junta ó Consell en los digníssims propósitos de la associació. Aixís, per exemple, si sobrevé algun nou conflicte á Catalunya, y convé executar algun acte en defensa de la mateixa no ha d' esperar lo bon propagandista que la Junta ó Consell estudihi la naturalesa de tal conflicte encarregantse sola y exclussivament contra d' ell las consegüents molestias y responsabilitat, sinó que també per sa part ha de estudiar solucions, treballar y exposarse en la proporció de sas forsas, tant com los primers, y á las ordres d' aquestos en tot lo que convinga pera 'l bé del país. No ferho aixís es ser un element inútil dintre la nostra associació; y no 'ns salvará pas la gent inútil. Si bé encara no es la pitjor la gent inútil en associacions com la nostra, sinó la gent rondinayre, la quisquillosa, la busca-rahons, la que tot y no fent res de positiu, may troba ben encertat lo que 'ls altres realisan, aquestos homes sense conviccions fondas ni verdadera fé en los ideals, que sols veuhen sombras vanas y parlan de duptes ridículs y lamentan divisions que sols existeixen en sonmagí com una excusa pera no adherirse may á ningú ni á res que 'ls puga molestar ni comprometre, aquestos tipos, en fi, que tots coneixen y saludan per tolerancia en cada agrupació, mentres interiorment tothom los repel·leix y considera pous de fatuitat y d' ignorancia. Però á bon segur que d' aquestos socis no 'n te encara la *Associació de propaganda catalanista*. Deu vullga que se 'n escapi.

Fins ara, he parlat del element soci en la nostra agrupació. També diria quelcóm sobre 'ls debers que jo li atribueixo á la Junta ó Consell, si no fos pecat explicarli á qui, essentne President com vos, té tan recte y sá criteri, tan altas miras y tan clar coneixement. Ja sabéu vos de sobras que, dintre 'ls límits que imposa las possibilitats de la associació, es qüestió de conciencia 'l no deixar passar sense durla á efecte ni una sola iniciativa realisable y práctica de qualsevol de llurs socis. Sorteiant tots los elements y aprofitant totas las circumstancias, pot la Junta que presidiu coronarse de gloria, com no dupto ho farà, acullintse ara á la propaganda escrita, en periódichs ó en folletos (de cost lo mes económic possible), ara á la oral en conferencias ó excursions per tot lo Principat, ja sia baix l' aspecte histórich, despertant l' afició á obras tan dignas de ser propagadas com lo compendi d' Historia de Catalunya degut á n' Aulestia, ja baix lo literari, fomentant la afició á parlar, escriurer y conrear lo llenguatge de la terra, ja baix lo polítich, excitant y ajudant á pendre part en las lluytas electorals á las localitats ahont lo prestigi y patriotisme y bona fé dels candidats y de llurs patrocínadors constitueixin una llegítima esperansa de triomf. Cap medi de propaganda es rebutjable mentres siga honrat y oportú, y tots deu abressarlos

la nostra associació, sense escoltarse pera res als pochs maniosos que ó bé no poden sufrir altrás manifestacions que las purament literarias, ó bé son intranzigents enemichs d' aquestas pera exigir constantment y ab verdadera carronyería que 's fagi política *práctica* sempre y á tot arréu, com si sempre fos hora y temps y á tot arréu estés lo camp preparat pera rébrerla y aprofitarla.

¿No vos sembla, amich Sunyol, que conformant á tal criteri sa conducta, la *Associació de Propaganda Catalanista* sería dintre poch temps una de las mes respectables y fortas de Catalunya?

Segurament que sí. Pero per aixó cal no ferse massa ilussions, puig la seguritat del triomf nos faría trevallar sense 'l degut empenyo. Es precis ferse cárrech de que 'l nostre poble ha arribat á molt avall en lo camí de sa desnaturalisació, y que la vergonyosa pendent de la rutina l' atrau moltíssim encara cap á l' abim de la corrupció pera son llenguatge, sas costums, son carácter y sas lleys. Estém en la tasca de refer á Catalunya, després d' una malaltía enervadora y crónica, y no hi ha mes remey que curarla poch á poch, purificant son ayre, sanejant sos aliments y reanimant la sua ánima decayguda y sense estimul natural y propi.

Lo trist es que en aquesta tasca 'ns havem de batre massa sovint ab catalans mateixos. Y no es estrany.

L' home sol tenir un orgull satánich, y tot lo que pugui abatre aquest orgull lo mortifica. La generació que se 'n va á la posta, al dur tota sa historia anti-catalana escrita en la conciencia, no té prou abnegació pera renegar d' ella devant las novas generacions. Aquestas en cambi, vacilant entre 'l respecte que aquella 'ls inspira y entre la pura veritat que als ulls se li apareix, no gosa encara á llensarse en brassos d' aquesta d' una manera decidida.

No obstant, lacorrent creix y 's presenta avassalladora. La época de tranzició 's va acabant y la era regeneradora va á entrar de plé á plé. Lo poble ja no creu en los polítichs y los industrials, comerciants y pagesos, ja 's comensan á riure d' aquell fantasma de la clausura de fronteras, que no ha ocorregut pas ni á Suissa, ni á Austria-Hungria, ni á Alemanya, ni als Estats Units, pobles ahont s' ha plantejat baix una ó altra forma 'l sistema regionalista.

Hem de desenganyarnos, bon amich, los que avuy duhen la batuta, portan massa feix de culpa pera tornarse contra sa propia obra. Pero sos fills: aquestos van venint y acabarán de venir ab nosaltres, perque la regeneració de Catalunya com á tasca generosa y capdalt es propia pera enamorar los cors de la joventut.

Més diré: jo crech y ho crech perque n' he vist eloqüentíssimas provas, que moltíssims pares empenyen á sos propis fills cap á aquest

moviment, prou lleal pera no tacar á ningú, prou noble pera mantenir honrats y dignes á sos partidaris. Y 's comprén, perque, estant com está sempre inclinat l' home á abandonar-se á una corrent d' ideas ó de sentiments que molt sovint solen determinar-se en la joventut, los pares reflexius, que n' han vist á tants enfonzats en lo llot dels més repugnants vicis ó entregats en cós y ánima á radicalismes exagerats y funestos, prefereixen que sos fills s' entussiasmin é il·lusionin per ideals com los catalanistas qual nota es garantía de rectitut y de patriotisme.

Bona prova de lo que vos dich n' es lo mateix *Centre Escolar Catalanista*, associació de joves estudiants, en la qual se troban é hi figuran los alumnos més aprofitats de la Universitat de Barcelona.

Com ho son també la majoria d' associacions catalanistas y especialment la de Propaganda que vos presidiu, en las quals una joventut ardida y generosa hi desplega sas més nobles iniciativas y entusiasta activitat.

¿Hem de duptar, donchs, ni un moment, amich Sunyol, de que 'l porvenir es del Catalanisme, quan precisament está representat per la gent del porvenir?

Fa vots pera que aixís siga vostre afectíssim germá d' ideas,

JAUME D' URGELL.

Santa Coloma de Cervelló 6 Mars de 1892.

SECCIÓ POLÍTICA

Lo ministre de Marina del Govern Conservador qu' actualment s' ocupa en fer la felicitat de Espanya, ha presentat la dimissió de sa cartera.

Segons se diu, si be es fundada en motius de salut, sembla que l' objecte principal es fugir dels embolichs que presenta aquell ministeri per lo qual ¡han passat tant y tants millions de pessetas, sense haver conseguit tenir la escuadra desitjada.

Y are ab mes motiu, per rahó del embolichat assumpto dels Astillers del Nervion que sembla acabarà per arreglar la nostra marina.

Si be no 's pot negar que la dimissió del ministre de Marina haurá vingut malament á 'n Cánovas, no ha de faltàr qui, ab lo patriotich intent de cobrar un bon sou y la consabuda cesantia s' encarregui d' aquell departament que sembla estigui deixat de la mà de Deu.

Llástima qu' are no s' aprofiti la ocasió pera colocar en lo Ministeri de Marina, á un paísá, que potser ho faria anar millor que 'ls marinos que fins avuy venen encarregantsen.

Ab la ventatja de que aixís no resultaria á ridicol que 'l ministre de Marina 's marejés, com va resultarho quan lo senyor Rodriguez Arias exerceia dit càrrech. ¡Mes que hi farem si de nostres interessos se 'n cuidan 'ls altres!

Lo *Diario de Barcelona* está d' enhorabona.

Nostre colega que tant blasona de sensat, consequent, independencia de criteri

y demes qualitats per l' istil pot are, ab motiu del cambi del Ministre de Marina, lluhir sa gallarda ploma dominical, y etgegarnos una d' aquellas magnificas catilnaries, dedicadas fins avuy no mes que als contraris de las ideas conservadoras.

Lo general Beránger, aquell home que lo mateix serveix per la República que per la Monarquia, que igualment desempenya la cartera de Marina, com se desafia ab periodistas, *que lo mismo sirve para un fregado que para un barrido*, torna á ocupar avuy lo ministeri de Marina en lo Govern conservador de la Regencia.

Lo *Diario de Barcelona* que tant explicit y energich se mostrá quant sa caiguda del ministeri, tindrà ocasió avuy de rebclar lo clau als que *«llevan la farsa hasta el escandalo de devolverle la cartera»*.

Per si li flaquejés la memoria entre altrás cosas deya lo següent lo sensat colega barceloní:

«Se dira que cuando fué á batirse habia dejado de ser ministro; pero esta tramoya de teatro no atemia poco ni mucho la fuerza de nuestras consideraciones. Esperamos que, por decoro de todos, no se llevará la farsa hasta el escandalo de devolver la cartera al general Beránger, después de haber consumado públicamente una infracción de la ley divina y de la ley humana, y que se le dejará en situación de que aprenda á dominar sus pasiones y á respetar lo que para un ministro, mas que para un simple particular debe ser siempre digno de respeto».

En vista de la indignació que li produhi al *Diario de Barcelona* lo succehit aquella fetxa, no duptem pas que deixarà per ara en pau als francesos y entretenirá sa autorisada ploma fueletejant als espanyols que tant se burlan de certs respectes.

Te donchs la paraula nostre colega, lo degá de la premsa catalana, lo *Diario de Barcelona*.

Segons las noticias que 'ns envian de Madrid, sembla que 'ls ministres obligats per la opinió pública á procurar ó á fer veurer quant menos la nivellació dels presupostos, tractan de carregar als industrials y comerciants d' una manera ó altra á fi de conseguir la suspirada nivellació sense haver de castigar las gangas que la inmensa majoria dels que viuen á costa del Estat disfrutan.

Y la veritat es que mentres los contribuyents ho aguantin faran be de no buscar economías y si aumentar los ingresos de un modo ó altre.

Pel poch temps que 'l toca de maniflejar los interessos del pays, ben tontos foren de apartarse del seu costat als qui tocaria rebre en cas de posar ordre en la administració espanyola.

Exigint un sello de cinch céntims per cada telégrama que circuli, fer de manera que cada full del copiadore de cartas comerciales costi un ull de la cara y altres cosas per l' istil com se proposan, anirá d' alló mes be pera aumentar los ingresos dels pressupostos y fer veurer que no hi ha déficit.

L' únich que pot passar es que no s' envihin telégramas, ni cartas comerciales á fi d' evitarse gastos, pero pera 'ls cálculs ministerials ja n' hi ha prou ab la nivellació momentanea.

Los que vinguin després que s' espavilin.

Es lo sistema polítich á la madrilenya.

Y mentres los contribuyents sigan tan tontos d' ajupirhi la esquena y no agafin la esombra d' una vegada..... qu' han de fer los polítichs desnarits de la nostra época!

En lo Senat s' ha aprobat lo conveni comercial ab los Estats Units.

De res han servit las protestas de la major part de las regions espanyolas, per-

judicadas ab dit conveni, de res han valgut los elocuentes discursos d' alguns senadors qu' han demostrat los inconvenients de que está sembrat l' esperpento del senyor Fabié y 'n Cánovas del Castillo.

La majoria de vots continua encara governant nostres interessos y poden mes los números que no pas los sagrats debers de auxiliar y engrandir la riquesa d' Espanya.

¿No 'ls hi sembla qu' ara vindrian be alguns telégramas de protesta de las més importants associacions econòmiques de Catalunya, tant amatents en enviarlos de felicitació quan 's presta poch ó molt á ferho?

Mes no cal esperar cap acte de energia dels que avuy per avuy disposan de las més importants corporacions de la terra.

Per lo mateix que tan fàcilment aplaudeixen qualsevol acte de 'n Cánovas, per discutible que siga, no es de esperar que s' atreueixin á protestar degudament quan la cosa convinga.

Al fi y al cap venen á donarnos la rahó en lo que hem dit sempre.

Forman conscient ó inconscientment la *claque* canovista de Catalunya.

Y com á tal, saben perfectament quan han d' aplaudir, may, quant han de protestar.

¡Que Deu no 'ls hi tinga en retret quan hora sial

LA REGLAMENTACIÓ DEL TRAVALL DELS NOYS

II

Anem de dret á lo que convé á totas las classes de la nostra societat, y més que á cap á la verdadera, á la que es bona y honrada classe treballadora nostra. Ab conciencia y sense perjudicis de cap mena, examiném pera apéndrerhi lo que ha ensenyat la experiencia dels fets respecte al primer y més delicat argument que s' aduheix en pro de la necessitat d' una lley de reglamentació del treball dels noys en los tallers y las fàbricas d' Espanya.

Quaranta y cinquanta anys enrera las fàbricas y tallers de la nostra terra ja donavan ocupació á centenars de noys que, seguint las costums d' aquells temps, devían estar sobre la feyna de dotze á quinze horas diarias, tancats en locals baixos, d' escassa capacitat, mal ventilats, faltats de llum y casi be sempre humits en excés. Afegeixis á tot aixó que 'l tracte que en aquell temps donavan los treballadors grans als noys á qui feyan servir d' ajudants en llurs diferentas y pesadas feynas, era un tracte generalment dur, que arribava sovint á ésser brutal, repetintse seguidament los cassos de petits que havían de abandonar lo treball per no poder aguantar més las veritables salvatjadas de que 'ls feyan víctimas, ó las pallissas y tantos que á tota hora rebian dels

grans per descuyts comuns ó faltas de poca importancia, y 's podr  te-
nir una idea aproximada de lo que era la vida dels noys treballadors
dels tallers y f bricas d' aquells temps.

Y, no obstant, es un fet ben evident que aquella maynada obrera
que tant penosament degué passar son aprenentatge en lo treball, va
pujar sana y forta; 's va fer gran y sapada, gosant de condicions vitals
incomparablement superiors   las condicions de vida y robust s en que
pujan los noys que avuy treballan en las nostras f bricas y tallers. Y
aix  que actualment las condicions higiénicas dels locals destinats als
treballs industrials, han millorat tant que molts d' ells—casi be tots
los de construcció moderna en lo que toca   salubritat—reuneixen mi-
llors circumstàncies que las mateixas habitacions particulars   estadas
dels treballadors. Adem s de que 'l temps de treball que 'ls noys han
de passar reclosos en los llocs ahont tenen la ocupació, ha disminuït
notablement—de 12   15 horas que era avans,   9   12 horas que es
ara—y las feynas que avuy han de fer son molt menos pesadas, degut
  la major perfecció dels procediments y de las funcions de las m qui-
nas que paulatinament s' es anat conseguint durant l' espay de temps
transcorregut desde aquellas épocas de primitiu desentrotillofabril. Ha-
venthi encara   favor dels temps actuals, que 'l tractament que ara 's
dona als noys treballadors en tallers y f bricas es m s suau, molt més
humà que aquell   que avans se 'ls subjectava.

Com se veu resulta del conjunt d' ensenyansas que naturalment se
deduheixen dels fets exposats, que 'ls noys, que 'l jovent obrer d'
avans, ab tot y haverse de subjectar y viurer comprimit dintre 'l ra-
qu tich motllo d' aquellas passadas condicions de treball que 's tenen
per dolentas, eran noys que feyan un jovent que 's trobava m s be,
que creixia més fort y pujava ab més virilitat que 'ls noys y 'l jovent
que 's fa avuy gosant de major llibertat, desenrotllantse dintre de con-
dicions tingudas generalment per molta superiors   aquellas.

Adem s nos ensenya la experiencia de cada dia que 'ls noys que
treballan en los tallers y las f bricas emplantadas en grans centres de
població, ab tot y ser establiments més ben instalats y millor adaptats
  las modernas prescripcions de la higiene que no pas los establiments
de fora, y   pesar de ser més curt son temps de treball en las f bricas
y tallers d' aquells grans centres que no pas en los tallers y f bricas

allunyats d'ells, pujan més flachs, se fan més débils, apareixen més esgroguehits, los veyém ménos sanitosos, ménos bons que no pas llurs petits germans de treball de fora que s'han de guanyar la subsistència en pitjors condicions que ells.

De manera que las ensenyansas de fets 's vehuen y 's senten y 's palpan per tot arreu ahont la industria hi está arrelada de prou temps pera haverse pogut formar una generació enterament fabril, diuhen alt y cantan clar que faltan á la veritat, que menten desvergonyidament tots aquells filántrops d'encant que captan admiracions y popularitats, unglejant á estonas la flaca corda de la sensiblería pública, pintant de negre la sort dels noys treballadors de las fábricas y talleres y assenyalant com á causa principal de llur malaltís aspecte l'ayre que 's respira, la feyna que 's fa y 'l tracte que 's dona en los establiments industrials de la nostra terra.

Y al propi temps 'ns ensenyan los fets que 'ns voltan y 'ns ho demostra la experiencia, que 'l decaïment físich, que 'l quebrantament primerench de la salut d'una gran part de la massa obrera de las nostras vilas y ciutats ahont s'ha establert en gran escala lo treball industrial, no prové, no! d'estar los treballadors massa horas reclosos en los resguardats llocs de treball, ni te son origen en lo constantment remogut y més ó ménos polsós ayre de las cuadras dels establiments fabrils, ni deu son principi á las costums reglamentadas que allí dintre s'imposan á tothòm que hi entra, sino que casi be sempre prové de las llargas horas que 's roban al descans de la nit pera malgastarlas en desordres que malmeten la naturalesa; te son origen en lo corromput y fatal ayre del café cantant; deu son principi als tiberis tabernaris, á la estúpida vanitat de volguer treurer més al sol que no hi ha á la sombra, y en general al desarreglo complert de las bonas y senzillas costums que mantingueren la salut y conservaren la virilitat dels nostres passats.

Casi en absolut se pot assegurar que no es á res mes que á n'aqueixas degradants causas que 's deu la espantosa xifra de noys escanyolits y contrafets, qual número veyém aumentar de día en día més en los treballs dels talleres y de las fábricas dels grans centres industrials de la nostra terra.

¡Pobres noys! infelisos fills que van geperuts dels pecats dels pares.

Trista grillada de averiadas socas de roures impotents pera treure mes brancada; ab lo cor corcat sols poden criar canyota!

Llur mal ve de fora del treball y únicament á allí es ahont se 'l pot batre. Deixarse donchs, per ara, de reglamentacions de travalls que no fan cap mal y vágis dret al bulto, procedeixis ab energíá á la ordenació é imposició de bonas costums familiars y socials. Aplíquinsse justas lleys que reprimeixin y contingan lo desbordament de las passions que tan funestos efectes produheixen, adóptinsse disposicions sérias y procediments radicals que cauterisin la gangrena que aménassa acabar ab la vitalitat d' un dels més importants membres del organisme social; fásinsse medis eficassos que destrueixin lo corch que pudreix las socas, y, no tingan por, aqueixas reviurán y de nou treurán brotada de tany sans, vigorosos y fermes com los d' avans.

Y per coronar la bona obra, per completarne sos saludables efectes persegueixis severament, dobléguis ab exemplar cástich als criminals, traficants que per millorar llur particular negoci aumentantne 'ls profits, sacrifican la salut de totas classes socials en general, pero especialment la salut de la classe treballadora adulterantli aliments, enmatzissantli begudas y escatimantli escandalosament lo lloch ahont habita y fins l' ayre que hi respira.

Ajúntinsse aqueixas, que son causas materials de la pobresa de salut dels noys obrers, á las causas morals de son decahiment físich avans esmentadas, y se tindrà un tot que no ha de menester absolutament res dels tallers ni de las fábricas pera acabar en poch temps ab la salut y las forsas del mon obrer, que s' está fent. Atánuinlo donchs á n' ell y déixis en pau al treball, que cap culpa hi te en lo mal que 's fa veurer que 's lamenta y 's diu que 's vol curar.

FERRÁN ALSINA.

(De *La Renaixensa*).

LA CANSÓ DE CATALUNYA

I

Fuy senyora de grans pobles,
de vilatges y ciutats,
y de victoria en victoria
mon poder va ferse gran:
á mes plantes lluhir veyá

d' Orient lo groch metall,
y á les meves lleys subjectes
foren les ones del mar.

De senyora só ara esclava
y m' aconsola 'l plorar,
esperant dels fills que m' ayman

la perduda llibertat.

II

En castell, de murs voltada,
lligada de peus y mans,
presonera ma desdixta,
ma desdixta vaig plorant:
en la porta tinch per guardes
dos lleons com dos alarbs,
y quant ma desdixta ploro,
mon pló' ofegan ab sos brains.

De Castella presonera
ma desdixta vaig plorant,
esperant dels fills que m' ayman
la perduda llibertat.

III

Ma dolsa llengua no sento,
ni en les cançons ni en la llar,
com si no hagués Marchs y Jaumes
en sa infantesa bressat:
sols sento en confós murmuri
un' altre llengua parlar,

Octubre de 1891.

que ressona en mas orelles
com de la serp lo xiular.

Menyspreada la mia llengua
sols puch fer sinó plorar,
esperant dels fills que m' ayman
la perduda llibertat.

IV

Lo meu ceptre y ma corona
en cadenas s' han tornat:
y lo penó qu' onejava,
fentine doser sobre 'l cap,
mostrant son camp d' or lluhia
y 'ls sagnosos quatre pals,
sots les plantes de Castella
veig encare trepitjar.

Tórnam la corona y ceptre
y 'l penó dels quatre pals,
torna á mi y als fills que m' ayman
la perduda llibertat.

F. DE P. GIRBAU Y CASTELLÁ

BARCELONINA

LOS EMPLEATS DE LA NACIÓ Y LA NACIÓ DELS EMPLEATS

No es aquest un *retruécano* més ó ménos enginyós: es una síntesis tan exacta com cruel, es lo resultat d' un paralelo just entre 'ls empleats de la nació catalana y 'ls de nostres días. Aquells eran los servidors dels ciutadans, aquets son los amos; aquells obehían, aquets manan; aquells treballavan, aquets menjan; aquells eran útils, aquets son perjudicials.

No es necessari esbrinar molt á fons pera trobar las causas d' aixó.

La organisació administrativa d' un poble es germana inseparable de la política, y ab una política corrompuda y corrompent, com la que impera, no es possible demanar una administració honrada.

Avans no hi havia més política que 'l bc de la patria; avuy no n' hi ha d' altra que l' interés particular.

Per aixó l' administració y 'ls administradors de la cosa pública no 's preocupan per res dels interessos generals.

Jo no diré si la immoralitat administrativa es causa ó efecte de la política; pero lo que si diré es que l' administració es l' arma més poderosa de que 's valen los nostres polítichs pera subjugar lo pais y explotarlo de la manera inicua que tots sabém y patim.

Públich y notori es que á n' els pobles no gayre populosos no hi ha necessitat de *copos* y *tupinadas* pera que 'l que mana guanyi unas eleccions. Pera aixó ne té prou lo governador ab cridar al alcalde, recomenarli 'l candidat oficial y recordarli que 'l poble te un repartiment de consums in-

ferior al que li correspon, que 'l cens de vehins es una mentida, que amaga riquesa, que no te las escolas que hauria de tenir, que están en curs y pendants de resolució gran número de expedients, que ab la ley de *pósitos* pot apoderarse de moltas fincas, y que 'ls actuals y 'ls passats regidors poden veurers *empaperats* per cinquanta y un mil motius.

L' alcalde s' afanya á cridar als vehins, los hi conta la conferencia tinguda ab lo governador, y ab aixó y ab l' ombra d' un parell d' agents d' apremis é investigadors, n' hi ha més que suficient pera que 's remeti en blanch l' acta del escrutini.

Y d' aquesta manera se guanyan las eleccions *rurals*. Las *urbanas* ja son més complicadas. Necessitan en primer lloch que 'ls *peixos grossos* estiguin contents, y aquí de la administració despatxant expedients segons los apetits y las concupiscencias d' aquells, y després se necessitan tota la série de trampas y embolichs de tots sabuts, y dels quals ne son autors, cómplices y encubridors los agents de l' administració pública.

Aquestos serveys se pagan ab una credencial y 'l que la obté ja sap que l' hi ha sigut donada no pera servir al públich, sino al *cacique*, al *muniyidor*, al gran *elector*, lo que se 'n serveix sempre de la administració y dels administradors pera dominar als administrats y ferse servir dels governants, que son á la vegada fills y pares de la desmoralisació administrativa.

Es 'l problema del ou y la gallina: no sé qui va ésser primer, si 'l polítich corromput ó l' empleat corromput. Pero si sé que, donada aquesta solidaritat entre 'ls de abaix y 'ls d' adalt, los ciutadans nos trobem sense defensa contra las demasías dels empleats. Es en va que las lleys estableixin tota mena de recursos contra d' ellas, perque com en definitiva han de resóldrer l' expedient los polítichs que ocupan los primers puestos de la gerarquia administrativa, gracias á lo que porto dit, es clar que 'l vici d' origen de que adoleixen los impideix fer justicia, y per aixó ve-yém que 'l que se 'n va cap á Madrid á recabar dels centres directius una resolució en comptes de lleys, procura omplirse las butxacas de... recomendacions.

La responsabilitat dels empleats es avuy en dia lletra morta: está sols consignada en las lleys y reglaments.

No succehia aixís á la nació catalana. Pero deixemho pera un altre dia que aixó ja es massa llarch, y además me semblaria una heretjía barrejar lassanas costums de nostres majors ab las corrompudas d' avuy.—*Lo bat-willer de las lleys.*

(De *La Renaixensa*.)

BANCH DE SABADELL

Hem rebut la Memoria del «Banch de Sabadell», llegida en la Junta General ordinària del 14 de Febrer de 1882.

Lo moviment del Banch en lo desé exercici social es com segueix:

Lo compte de *Caixa* que en 1890 s' elevà á la suma de 29.423,777'25 pessetas s' eleva en l' exercici de 1891 á 30.419,935'75 pessetas, acusant un augment de 996,158'50 pessetas, lo de los *Comptes corrents* que en 1890 fou de 31.056,441'08 pessetas es en 1891 de 35.366,353'39 pessetas resultant un augment de 4.209,912'31 pessetas; en lo compte de *Efectes de giro* qu' en 1890, accendí á 51.137,266'74 pessetas, s' eleva en 1891 á 59.858,198'02 pessetas, formant en conjunt un augment en l' últim exercici de pessetas 8.720,841'28.

Lo compte de *Llanas* que alcançá en 1890 á la suma de 5.885,369'02 pessetas, ha baixat en l' actual exercici á la suma de 5.235,427'46 pessetas, baixa que no es d' estranyar si s' té en compte l' evolució que s' ha experimentat en la industria d' aquesta ciutat, sostituint las llanas cardadas per las pentinadas d' estam.

Del Balans practicat en 31 de Desembre de 1891 que dona un total de beneficis de 137,589'29 pessetas, després de retiradas 1,353'77 pessetas pel fondo de reserva voluntari y demés deduccions reglamentarias permet distribuhir sis pessetas per acció ó siga un 8 % del capital desembolsat.

Aquets datos donan una eloquent mostra de la encertada administració del «Banch de Sabadell» en sas diverses operacions; administració que honra moltíssim á las digníssimas personas que forman la Junta de Govern, aixís com també d' una manera especial al zelós administrador don Eudalt Viver, quina activitat é inteligencia en assumptos bancaris té ben demostrada en varias ocasions.

Segueixi per aquest camí lo «Banch de Sabadell», que á mes de conquistar-se las simpatias generals y contribuir al engrandiment de la ciutat ahont radica, pot servir també de mirall á altres importantíssims establiments de la mateixa classe, qual gestió administrativa, pot dirse qu' es l' antiíesis de la que anyalment ve demostrant lo «Banch de Sabadell.»

NOVAS

Ha mort á Reus als 93 anys d' edat lo senyor pare del llorejat poeta catalá D. Joseph Martí y Folguera, á qui enviém nostre més sincer pésam per tant sentida pérdua.

Sembla que 'l propietari de la casa ahont nasqué l' ilustre catalá En Narcís Monturiol, á Figueras, que es son nebot D. Joaquim Munturiol, commemorará 'l recort del gran inventor colcant una lápida en la citada casa. També l' Ajuntament d' aquella població te depositadas 5000 pessetas destinadas á aixecar un monument al inventor del *Ictíneo*.

Se fa públich per l' Administració de contribucions, que los agents executius encarregats en l' actualitat de la recaudació del impost de cédulas personals, sols tenen dret á fer efectiu lo triple impost de la cédula, corresponent com recàrrech, sens cap altre apremi.

Hem rebut un exemplar de la novel·la de costums del Pla d' Urgell, *Lo Segador*, deguda á la ploma del modest autor que firma ab lo pseudonim Joseph M. del Bosch Gelabert.

Altre dia nos ocuparem detingudament d' aquesta obra nova, per qual envio doném las més expressivas gracias á l' autor.

La *Associació de Propaganda Catalanista* de Barcelona donará avuy á las tres de la tarde en lo vehí poble de Ripollet una sessió pública de propaganda en lo *Círcul Democràtic Ripolletench*.

Hem rebut un exemplar de la comedia en un acte y en prosa *El Teléfono*, degut á la ploma de nostre apreciable amich lo jove compatrici D. Joan Salas y Pont á qui agraphim de veras la deferencia de qu' hem sigut objecte.

En lo número del passat diumenge donarem compte d' haver rebut pera sa publicació una carta del president de la *Associació de propaganda catalanista*, D. Antoni Sunyol, contestant á la primera de la sèrie de las que baix la firma de Jaume d' Urgell venim publicant, però l' haver rebut altra carta particular del Sr. Sunyol manifestantnos lo desitj de que suspenguessim la publicació de sa carta fins haver donat fi á la publicació de las quatre cartas á ell dirigidas, nos afanyém á complaurel, retirant lo seu treball, que publicarem á mida dels seus desitjos.

Baix la direcció del arquitecte D. Juli Batlleuall lo passat dilluns comensaren los treballs del nou edifici que ocupará lo patriòtic "Centre Catalá" d' aquesta ciutat.

Las obras s' han comensat ab gran activitat al objecte de que pogan quedar del tot acabadas á primers del vinent Maig, en qualépoça s' inaugurarà solemnement lo nou edifici.

En lo vapor *Santander* ha sortit de Buenos Aires pera Europa lo jove D. Agustí Llonch fill de nostre particular amich D. Pere Llonch y Font, director de la Sucursal del Banch de Sabadell en aquella capital.

S' ha posat en estudi en lo "Teatro Romea" un drama titulat *Barba roja*, degut á la ploma del popular poeta D. Frederich Soler.

Se troba malalt de gravetat en Jerica lo pare de nostre digne Jutje de primera instancia D. Emili J. Perez y Martin, haventse encarregat interinament del despatx del Jutjat lo Jutje Municipal D. Llorens Marquet.

Desitjém de veras lo prompte y complet restabliment del malalt.

Composicions presentadas al certámen poétich en commemoració del quart centenari del descobriment de América, que 's celebrarà baix los auspicis del Ajuntament Constitucional de Barcelona.

Número 1 *A Colon*, Himne.—Lema: ¡Vola Colon... ara ja puch morir! (Atlántida Verdaguer.)

2 *Himne á Colon*.—Genovés.

3 *A Colon*.—Plus ultra vidit.

- 4 *Colon*.—Lema: Canteu las glorias dels pobles si 'ls voleu fer revifá.
- 5 ¡¡*Gloria á Colon!!*
- 6 *Al descubridor de l' América*.—¡Gloria á qui ab ell neixia—per l' Univers un mon!
- 7 *Barcelona á Colon*.—Lema: Gloria á Colon.
- 8 *Colon*, Cantata.—Plus ultra.
- 9 *A Colon*, Cantata.—¡Flors y coronas al nauta insigne!
- 10 *A Cristóbal Colon*.—Tierra.
- 11 *Cuba la tierra mas hermosa que vieron ojos humanos*.—"Colon".
- 12 *Himne al descubrimient de América*.—¡Colon!

Baix la rahó social *Llagostera Sampera y C.^a* los senyors D. Joseph Voltá y Vivé, D. Pau Sampera y Argelaguet y D. Joan Llagostera y Balcells, han constituït en aquesta ciutat una societat en comandita pera dedicarse á la compra y venta per compte propi ó en comisió de tota clase de articles del país y extrangers adequats pera la fabricació de texits, compra de draps, y sa transformació en borras y sa venta. Son socis colectius los senyors. Llagostera y Sampera y comanditari D. Joseph Voltá y Vivé.

Las sessions públicas de nostre Municipi tornan á celebrarse á las 8 de la nit, en lloch de las 5 de la tarde que venian celebrantse fá alguns mesos.

Ha rebut en la universitat de Barcelona lo grau de llicenciat en dret, després d' uns brillants exercicis, lo jove catalanista vigatà y amich nostre, don Pío Fatjó y Vilas.

Lo felicitem coralment.

Segons veyém en un periódich de Jerez, las autoritats militars han rebut terminants ordres del govern pera que s' activi la causa dels anarquistas d' aquella ciutat, puig té 'l propósit que pera avans del día primer de Maig estiguin en sos respectius penals los individuos que resultin penats per lo non Consell de Guerra que ha de celebrarse.

La secció coral del "Centre de Lectura" de Reus está ensejant un himne dedicat á Reus que estrenará 'l dia en que la esmentada societat celebri 'l Certámen Literari. Dit cant está escrit en catalá y la lletra es deguda al inspirat poeta don Eugeni Mata, director del Institut, havent sigut instrumentat per l' eminent mestre Goula.

La part dispositiva del Real decret que publica la *Gaceta* relatiu á zonas fiscals, diu aixís:

Article primer. Los géneros anomenats colonials, sucre, cacao, café, canyella, clau d' especia, pebre, y té, la passamaneria y filats de totas classes no subjectes al sello de marxamo, los petrolis, las melassas, los dolços y xacolata, las conservas alimenticias, lo bestiar de totas classes, lo sabó comú, la perfumeria y 'l bacallá, de producció extranjera ó colonial, necessitarán anar acompanyats de guía expedida per una administració autorizada al efecte, pera poder circular dintre de la zona fiscal que forman los termes municipals dels pobles compresos en la relació que al efecte se dona á coneixer.

Art. segon. Las mercaderias de fabricació ó de producció nacional similars á las

enunciadas en lo procedent article circularán en la mateixa sona acompanyadas d' un *vendí* del fabricant productor ó amo qual calitat de tal se trobi degudament probada. Los *vendís* serán visats per las mateixas administracions autorisadas pera expedir guias, ó per l' alcalde del punt d' expedició á falta d' aquellas.

Art. tercer. La circulació sense guia de las mercaderías d' origen extranjer ó colonial subjectas á dit requisit, en virtut de lo disposat per l' art. primer constituhirá delict de defraudació, qualsevol que sia 'l punt ahont lo fet se descubreixi, y 's castigará ab la penalitat senyalada pera aquets delictes en la legislació general.

Art. quart. La circulació sense *vendí* de las mercaderías de fabricació ó de producció nacional subjectas á dit requisit, en virtut de lo disposat en l' art. segon, constituhirá falta que 's castigará ab la pena senyalada en las Ordenansas d' Aduanas.

Art. quint. A lo llarch de las fronterás y dintre de la distancia de 10 kilómetros no 's permeterà la existencia de dipòsits de géneros extranjers ó colonials més que en las poblacions que tinguin administració d' Aduanas ó d' altre qualsevol ram de la Hisenda pública.

Art. sisé. Las anteriors disposicions comensarán á regir lo dia 15 del vinent mes de Mars.

Art. seté. Lo ministre d' Hisenda dictará las instruccions necessarias pera 'l cumpliment d' aquest decret.

Segons la *Gaceta* la relació dels termes municipals que forman la zona fiscal establerta per Real decret del 24 del passat Febrer, es en la provincia de Barcelona com segueix:

Partit de Vilanova y Geltrú.—Canyellas, Castellet, Cubellas, Olesa de Bonesvalls, Olivella, Sant Pere de Rivas, Sitges, Vilanova y Geltrú.

Partit de Vilafranca del Panadés.—Avinyonet, Cabanyas (Las), Castellví de la Marca, Granada (La), Lavid, Olérdola, Pachs, Plá del Panadés, Pontons, Puigdalba, San Cugat Sasgarrigas, Sant Martí Sarroca, Sant Sadurn de Noya, Santafé, Santa Margarida, Subirats, Terrasola, Vilovi, Vilafranca del Panadés.

Partit de San Feliu del Llobregat.—Begas, Castelldefels, Cervelló, Corbera, Cornellá, Gavá, Gelida, Hospitalet, Martorell, Molins de Rey, Pallejá, Papiol, Sant Andreu de la Barca, Sant Boy de Llobregat, Sant Climent de Llobregat, Sant Esteve Sas Roviras, (limitat lo terme fins al ferro carril), Sant Feliu de Llobregat, Sant Joan d' Espi, Sant Just Desvern, Sant Llorens de Hortons, Santa Coloma de Cervelló, Santa Creu de Olordre, Sant Vicents dels Horts, Vallirana, Viladecans.

Partit de Barcelona.—Badalona, Barcelona, Corts (Las), Gracia, Horta, Sant Adriá de Besós, Sant Andreu de Palomar, Sant Gervasi de Cassolas, Sant Martí ds Provencals, Sans, Santa Coloma de Gramanet, Sarriá.

Partit de Sabadell.—Barbará, Castellar, Moncada, Palausolitar, Polinyá, Ripollet, Sabadell, Sant Cugat del Vallés, Sant Quirse de Tarrasa, Santa Perpétua de Moguda, Sardanyola, Sentmanat.

Partit de Granollers.—Admetlla (La), Bigas, Caldas de Montbuy, Canovellas, Cánoves, Cardedeu, Garriga, (La), Granollers, Llerona, Llinás, Llisá de Munt, Llisá de Vall, Martorellas, Mollet, Montmeló, Montornés, Palou, Parets, Roca (La), Sant Antoni de Vilanova de Vilamajor, Sant Faust de Camcentellas, Sant Pere de Vilamajor, Santa Eularia de Ronsana.

Partit de Mataró.—Alella, Argentona, Cabrera, Cabrils, Caldas de Estrach, Masnou,

Dosrius, Mataró, Premià de Mar, Sant Andreu de Llevaneras, Sant Genís de Vilassar, Sant Joan de Vilassar, Sant Pere de Premià, Sant Vicens de Llevaneras, Teyà, Tiana.

Partit de Tarrasa.—Castellbisbal, Rubí.

Partit d' Arenys de Mar.—Arenys de Mar, Arenys de Munt, Calella, Campins, Canet de Mar, Fogàs de Tordera, Gualba, Malgrat, Montnegre, Olsinellas, Orsavinýa, Palafolls, Pineda, Sant Iscle de Vallalta, Sant Celoni, Sant Ciprià de Vallalta, Sant Esteve de Palautordera, Sant Pol de Mar, Santa Maria de Palautordera, Santa Susagna, Tordera, Vallgorguina, Villalba-Saserra.

Hem rebut lo número 279, any XIII, de *La Il·lustració Catalana*. Com tots, es un número molt notable que conté lo següent sumari:

Text.—*Crònica general*, per Enrich Laporta.—*Antoni de Bofarull*, per Joseph Coroleu, *La llengua catalana*, (poesia), per Antoni de Bofarull.—*Historia que sembla Rondalla*, per Sebastià Farnés.—*La Reyneta del Cadí*, (continuació), novela per Martí Genís.—*Apellidos y noms de pobles catalans*, per Joan Segura.—*L' agafada de Mossen Benet* (acabament), per Joan Pous y Massaveu.—*Lo carnaval de Reus y la industria*, per L. García del Real.—*Recorts del Vallespir* (poesia), per Pere Talrich.—*La cansó de la herba*, per F. Maspons.—*Nostres grabats*.—*Espectacles*, per X.—*Notas útils*, per R.

Grabats.—*Lo diable*, escultura d' Agapito Vallmitjana.—*Las noyas de 1792 y las noyas de 1892*, cuadros de Sydney Cowell.—*La Reyneta del Cadí*, composició per J. Cabrinety.—*D. Antoni de Bofarull*, per Thomàs Pijoliu.—*Un pont sobre 'l Tíber*, cuadro de Enrich Serra.—*Festeig*, composició per Alicia Havers.—*Arles del Tech (Vallespir)*; *Porta de la iglesia*; *Sepulcre y creu*, dibuixos per J. Subietas Lleopart.—*La Mare de Deu de la Mercé*, escultura de Miquel Castellanas.

En la reunió d' industrials, comissionistas y comerciants celebrada en lo Foment del Treball Nacional de Barcelona pera estudiar lo nou real decret establint las zonas fiscals, s' acordá dirigir-se á la junta directiva d' aquella corporació, pera que exposi al govern los perjudicis que creuhen causa dita disposició á la producció nacional.

Los indicats productors afirman que d' establir-se las esmentadas zonas fiscals, se duhirán considerables trabas pera traslladar las mercaderías desde las fábricas als magatzems, agencias, etc., ja que sempre deurán anar acompanyadas d' un *vendí*, que debent ésser visat per la administració pública, farà caurer sobre aquesta un treball, que's farà casi imposible de realisar ab la promptitut que es necessària, lo que com consecuencia originará considerable retràs en los envios, de qual oportunitat depent precisament la bona marxa dels negocis.

Apart dels anteriors arguments, alegan los productors, que debent los *vendis* portar ab arreglo á la ley lo corresponent timbre, resultarà que algunas mercaderías al ésser transportadas de las fábricas als magatzems y d' aquestos á las agencias, etc., necessitarán varis timbres, ab lo que 's carregarà considerablement, en alguns cassos, lo cost dels articles.